

বড়াই

(বগ্য-বচনা)

এম, ইলিম উদ্দিন দেবান ।

দেবান বুক ষ্টল

বৰপেটা : অসম

প্ৰকাশক :

মহঃ নাজিম উদ্দিন দেৱান

(দেৱান বুক ষ্টেল,

ডাঃ বি, কে, ৰোড,

বৰপেটা : (অসম)

পৰিবেশক :

নঈমউদ্দিন কিতাব মহল

চেনিমাৰী : কামৰূপ (অসম)

প্ৰথম ভাঙৰণ :

মাৰ্চ / ১৯৭৬ ইং

লিখকৰ দ্বাৰা

সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত ।

মূল্য : দুটকা মাত্ৰ ।

মুদ্ৰক :

মহঃ সববেশ আলী

আজান প্ৰেছ,

বৰপেটা (অসম)

উৰ্গা—

প্ৰীতিৰে,

এম, ইব্ৰাহিম আলীৰ

হাতত ।

— লিখক ।

॥ পাতনি ॥

পৰ্বণ লেখক এম, ইলিম উদ্দিন দেৱানৰ "বঢ়াই"ক
এখন আগ শাৰীৰ ৰম্য-ৰচনা বুলি কব পাৰি। 'বঢ়াই'খন
পঢ়াৰ লগে লগে সাহিত্যৰথী বেজবৰুৱাৰ হাস্যৰসৰ
ৰচনাৰলীলৈ আৰু 'হেম-কোষে'ৰে ওখ দৌল বন্ধা হেমচন্দ্ৰ
বৰুৱাৰ 'বাহিৰে বং চং ভিতৰে কোৱাভাতুৰী'লৈ মনত পৰে।
অধুনালুপ্ত 'অসম বাতৰি'ত 'অকথ্য' শীৰ্ষক লেখনিত প্ৰখ্যাত
সাহিত্যিক চৈয়দ আব্দুল মালিকে প্ৰচুৰ ৰম্য-ৰস প্ৰদৰ্শনৰ
জৰিয়তে সমাজৰ খুটি-নাটিবোৰ দেখুৱাই দিছিল। বেজবৰুৱা
আৰু হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা ডাঙৰীয়াই প্ৰহসনৰ দ্বাৰা অসমীয়া
জাতিৰ ভুল-ভ্ৰান্তিবোৰ আঙুলিয়াই দিছে। এনেকুৱা লেখনিৰ
দ্বাৰা সমাজৰ আবৰ্জনাৰোৰ দূৰহৈ এখন নিখুঁত সমাজ
সৃষ্টি উঠে। সেই একে কথাই দেৱানে "বঢ়াই"ৰ মুখবন্ধত
প্ৰকাশ কৰিছে :

"বহুতে ধাৰণা পোষণ কৰাৰ দৰে
এইধৰণৰ গল্পবোৰ সমাজৰ আবৰ্জনা
প্ৰকাশ কৰাতো নহয়েই বৰং সমাজ
খনক ঘঁহি-পিঁহি চৰিত্ৰবান কৰাৰহে
আন্তৰিক প্ৰচেষ্টা।"

"বঢ়াই"ৰ জৰিয়তে শ্ৰীদেৱানে ন-অসমীয়া সমাজখনৰ
অপৰত আলোকসম্পাত কৰিবৰ এক মহৎ প্ৰস্তুতি চলাইছে।
এই মহৎ প্ৰস্তুতি ফলবতী হব বুলি আশা কৰিব পাৰি। ব্যঙ্গ

প্ৰহসন বা বম্য-বচনাই কৰা যুগান্তৰ সৃষ্টিৰ বুৰঞ্জী ইতিমধ্যে আমাৰ দৃষ্টিগোচৰ হৈছে। চাৰ্লচ্ লেব্ৰৰ বম্য-বচনায়ে এটি সময়ত যুগান্তৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

দেৱানৰ ইতিমধ্যে আৰু চাৰিখন বম্য-বচনাৰ পুৰি প্ৰকাশ হৈছে। সেই চাৰিখনতো ন-অসমীয়া সমাজৰ চিত্ৰ কপায়িত হৈছে।

“বড়াই”ৰ লেখনি এক বিশেষ সীমাবেধাত মিলিত হৈছে। চমুকৈ কবলৈ হলে “বড়াই” অসমীয়া ব্যঙ্গ-জগতত পূৰ্ণ স্বীকৃতি পাবৰ যোগ্য। আমাক এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যৰ বৰ আৱশ্যক হৈ আছে। কাৰণেৰে ভৰা জগতত এই শ্ৰেণীৰ সাহিত্যই মানুহক বিমল আনন্দ দান কৰে।

দেৱানৰ পৰা আমি আৰু বম্য-বচনা পাম বুলি আশা কৰি আন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ। ইতি—

গৌতম প্ৰকাশন
শুন্সবীদিয়া
১৪/৯/৭৫ ইং

ফণী দাস।

১৯৭৫ ইং চনৰ আৰম্ভণিত মানৱ মুকুটৰ লিখকৰ ওপৰেদি এটা ধুমুহা পাৰ হৈ গৈছে। সেই ধুমুহাত ‘ন-অসমীয়া মুছলমান’ সমাজকলৈ “বড়াই”ৰ লিখকে যি সাহিত্য-সাধনা কৰি আছে, তাকো খানিক থান-বান কৰিছে। তাৰে পৰিপ্ৰেক্ষিতত লিখকৰ সেই প্ৰচেষ্টাৰ মূল্যায়নৰ হেতু কেইটিমান অভিমত ইয়াত দাঙি ধৰা হ’ল:—
(১)

অসমৰ জন-সাহিত্যৰ বিশাৰদ সাহিত্যিক পেন্সনাৰ শ্ৰী শ্ৰীৰাম চন্দ্ৰ দাস দেৱে লিখিছে:—

ডেকা সকল, বিশেষকৈ চিন্তাশীল সাহিত্য-সেৱী ডেকাক লগ পালে মোৰ বৰ ভাল লাগে। কাৰণ, দেশ, ভাষা-সাহিত্য আৰু শিল্প-কলা আদিৰ উন্নতি-অৱনতি সকলো নিৰ্ভৰ কৰিব তেওঁলোকৰ ওপৰেতই।

“আজান”ৰ সম্পাদক আৰু “বড়াই”ৰ ৰচক শ্ৰীমান ইলিম উদ্দিন দেৱান বোপাক মই ছাত্ৰাৱস্থাৰ পৰাই জানোঁ। সাহিত্য-সেৱাত লাগি থকাত তেওঁৰ মূৰৰ ওপৰেদি ধুমুহাও পাৰ হৈ গৈছে। তথাপি তেওঁ ধৈৰ্য্য এৰা নাই। তেওঁ অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ উন্নতি আৰু বহুল প্ৰচাৰৰ কাৰণে কি কৰিছে, সময়ত দেশবাসীয়ে নিশ্চয় স্মৰিব।

ৰাষ্ট্ৰৰ সহায়-সহানুভূতি আৰু ঈশ্বৰৰ কৃপাত ডেকা দেৱানৰ সাহিত্যাভিযান সাৰ্থক হ’ক, এয়ে মোৰ কামনা। ইতি—

—শ্ৰী শ্ৰীৰামচন্দ্ৰ দাস (সাহিত্যিক পেন্সনাৰ)

১৫/৯/৭৫ ইং

ন-অসমীয়া মুছলমান সমাজৰ উদীয়মান কবি ইছমাইল হোছেইনে লিখিছে :—

‘বঢ়াই’ কৃতী সাহিত্যিক জনাব এম, ইলিম উদ্দিন দেৱানৰ পঞ্চদশ সাহিত্য-প্ৰয়াস । তেখেতৰ সাহিত্য-সাধনাৰ এযুগ পাৰ হবৰ হ’ল । পাৰ হৈ যাবলৈ ধৰা এই যুগটোত তেখেতৰ লিখনিৰ বিচিত্ৰ বিষয়ৰ মাজত এটা বিষয়ত তেখেতৰ ঐকান্তিক নিষ্ঠাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় । সেয়া হৈছে অসমৰ—জনসংখ্যাৰ এক বুজন অংশ ন-অসমীয়া মুছলমান সমাজ খনক সাহিত্যৰ জৰিয়তে পোহৰলৈ অনাৰ প্ৰচেষ্টা । কোৱা বাতল্য, এই প্ৰচেষ্টাত তেখেত সফল হৈছে ।

মুখ্যতঃ গ্ৰামাঞ্চলত বাসকৰা কৃষিজীৱী, সৰল, ধৰ্মভীক আৰু কিছু পৰিমাণে গোড়া সমাজ এখনত বিজ্ঞান-নিৰ্ভৰ বাস্তৱৰ সংঘাতে আনি দিয়া বিশ্বাস আৰু সংশয়ৰ দ্বন্দ্বাত্মক চিত্ৰ দেৱান চাহাবৰ ৰচনাত সুন্দৰকৈ ফুটি উঠিছে । সময়ৰ সোঁতত হেৰাই যাবলৈ ধৰা আমাৰ সমাজৰ কিছুমান অনন্য পৰিবেশ আৰু বিশেষ চৰিত্ৰ (Type character) তেখেতে সফলভাৱে অংকণ কৰিছে । লিখকৰ বাস্তৱ অভিজ্ঞতা, সহানুভূতি আৰু প্ৰচুৰ ৰসবোধ থকাৰ বাবেই এইটো সম্ভৱ হৈছে । লিখক সংস্কাৰধৰ্মী । ন্যায় আৰু অন্যায়, ৰক্ষণশীলতা আৰু প্ৰগতিশীলতাৰ মাজত য’তেই সংঘাতে দেখা দিছে, তাতেই লিখকক ন্যায় আৰু প্ৰগতিৰ পক্ষ লোৱা দেখা গৈছে । তেখেতৰ লিখনিয়ে আমাক পশ্চিম বংগৰ সংগ্ৰামী লিখক আকুল জবাবলৈ মনত পেলাই দিয়ে ।

বয়সৰ ভৰ-দুপৰত অৱস্থান কৰা লিখকে আশা কৰে উৎকৰ্ষৰ সাধনাত ত্ৰতী হৈ ন-ন সাহিত্য সম্ভাৱেৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰিব ।

—ইছমাইল হোছেইন ।

বৰপল্লী ।

৫/১০/৭৫ ইং

সাহিত্য-বসিক চিন্তাশীল বুদ্ধিজীৱী মহম্মদ ছাহিদ উল্লাহ চাহাবে লিখিছে :—

এম, ইলিম উদ্দিন দেৱানক সৰুৰে পৰাই জানো । তেওঁৰ সংস্কাৰধৰ্মী মনৰ লগত মই বিশেষ ভাৱে পৰিচিত । সমাজৰ তথা ন-অসমীয়া সমাজৰ মাজত থকা কু-সংস্কাৰবোৰ সাহিত্যৰ জৰিয়তে দূৰীভূত কৰি, এটি নতুন আৰু নিকা সমাজ গঢ়িবলৈ, সৰুৰে পৰাই তেওঁৰ ঐকান্তিক ইচ্ছা । লিখকৰ “বঢ়াই” তাৰে এটি প্ৰচেষ্টা । ইয়াত ন-অসমীয়া সমাজৰ কেইটিমান আৱৰ্জনা লোক চক্ষুৰ আগত দাঙি ধৰি, তাক শোধন কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে । লগতে ন-অসমীয়া সমাজৰ ভাৱধাৰা, অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতিৰ লগত মিহলি হ য়াতে নতুন আৰু উন্নত সংস্কৃতিৰ ৰূপ লয়, তাৰো ই এটা প্ৰচেষ্টা । লিখকৰ উক্ত প্ৰচেষ্টাৰ কৃতকাৰ্যতা আৰু কৰ্মময় দীৰ্ঘ জীৱন কামনা কৰিলোঁ ।

—মহঃ ছাহিদ উল্লাহ

হেডমাষ্টাৰ, চেনিমাৰী আজাদ

মেমোৰিয়েল হাইস্কুল ।

১১/১০/৭৫ ইং

॥ যুথবন্ধ ॥

“বঢ়াই” ৰম্য-ৰচনা বিভাগত এই লিখকৰ পঞ্চম প্ৰয়াস পূৰ্বৰ দৰে এই প্ৰয়াসো পাঠক সমাজত সমাদৰ পালে আনন্দিত হম । ‘বঢ়াই’ত সম্বলিত গল্পবোৰৰ যোগেদি অসমৰ জনসমাজৰ বুজন সংখ্যক ন-অসমীয়া মুছলমান লোক-গোষ্ঠীৰ হাঁহি-মাতৰ এটা দিশ প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে । বহুতে ধাৰণা পোষণ কৰাৰ দৰে এই ধৰণৰ গল্পবোৰ সমাজৰ ‘আবজ্ঞনা’ প্ৰকাশ কৰাতো নহয়েই, বৰং সমাজখনক ঘাঁহি-পিঁহি চৰিত্ৰবান কৰাৰহে আন্তৰিক প্ৰাৰ্থনা । আলোকপাত কৰিব খোজা দিশটো ন-অসমীয়া সমাজ । বহুতেই ভুল বুজাৰ দৰে এই নামকৰণ প্ৰয়োগ দৰাচলতে ইছলাম-বিৰোধী বা মুছলমান সমাজৰ ক্ষতি-কাৰকো নহয় । মহাজেৰিণ-আনছাৰ মুছলিম, আৰবী-ইৰাণী-তুৰাণী-আফগানী মুছলিম, ছিয়া-ছুন্নী মুছলিম, হানাফী-শায়েফী আদি মুছলিম নামত যদি কোনো আপত্তিৰ কাৰণ নাই তেন্তে যিটো সমাজ অসমীয়া হব ধৰিছে কিন্তু সম্পূৰ্ণ ‘অসমীয়া’ হব পৰা নাই এথোন তাক ‘ন-অসমীয়া’ আখ্যা দিয়াতেই বা কি আপত্তি থাকিব পাৰে ।

সমাজ-প্ৰাণ আৰু সাহিত্য-প্ৰেমী সকলৰ পৰা এই লিখকে এই ন-অসমীয়া সমাজখনৰ অন্য দিশবোৰৰ আলোকপাত কৰা সু-ৰচিত সাহিত্য আহ্বান কৰিছে ।

বন্ধুবৰ ফণী দাসে “বঢ়াই”ৰ ‘পাতনি’ লিখোঁতে লিখকৰ বচনা-ভঙ্গী আৰু লিখন শৈলীৰ প্ৰশংসা কৰাত আনন্দ অনুভৱ কৰিছোঁ। সৃষ্টিৰ সাৰ্থকতা দেখিলে স্ৰষ্টা ধন্য হয়। নিজে ধন্য মানি বন্ধুবৰ দাসক আন্তৰিক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলো।

অসমৰ জন-সাহিত্য বিশাৰদ সাহিত্যিক পেন্থনাৰ শ্ৰীশ্ৰীৰাম চন্দ্ৰ দাস, উদীয়মান কবি ইছমাইল হুছেইন আৰু চেনিমাৰী আজাদ মেমোৰিয়েল হাইস্কুলৰ হেডমাষ্টাৰ মীৰ মহঃ ছাহিদ উল্লাহ চাহাবে ‘বঢ়াই’ৰ ওপৰত সময়োপযোগী অভিযন্ত দাঙি ধৰাৰ কাৰণে কৃতজ্ঞতা আৰু ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

লিখকৰ আন আন কিতাপৰ দৰে সুধী পাঠক-পাঠিকা সমাজে ‘বঢ়াই’কো সমাদৰ জনালে কৃতার্থ হম। নিবেদন। ইতি—

আজান কাৰ্যালয়

বৰপেটা

২৪/৩/৭৬ ইং

বিনীত—

এম, ইলিম উদ্দিন দেৱান।

—ন-অসমীয়া মুছলমানৰ সাহিত্য সম্পৰ্কে—

“.....ন-অসমীয়া মুছলমান সকলৰ মাজতো নিবন্ধতা দৃবীকৰণ আৰু ইছলামীয়া আৰু ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ সমন্বয়-সংহতিমূলক কথা আৰু কাহিনী সহজ-সৰল ভাষাত প্ৰকাশ কৰিব পাৰিলে আমাৰ ভাষা-সাহিত্য আৰু সংহতি উন্নয়নৰ পথত বহু সহায়ক হ’ব। তেওঁলোকৰ গীত-মাতো সংৰক্ষণীয়।

* * *

আমি আগতে কৈ আহিছোঁ যে আমাৰ বৰ্তমান সাহিত্য জনতাৰ সাহিত্য নহয়। নাউলৰ দীৰ্ঘত সোণত ফলোৱা কৃষক আৰু কপালৰ ঘায় মাটিত পেলাই দেশৰ উৎপাদন বঢ়োৱা মজতৰ শ্ৰেণীৰ আশা-আকাঙ্ক্ষা, অভাব-অভিযোগ এই সাহিত্যত স্বকপাৰ্থত প্ৰতিফলিত হোৱা নাই। তেওঁলোকৰ জীৱনক কপায়ণ কৰিব পাৰিব সেই সকল লেখকেহে—যি সকলে সেই সমাজৰ বুকুত সোমাই জীৱন-বস আহৰণ কৰিছে; কিন্তু জনতাক উন্নতিৰ পথত আগুৱাই আনিব নোৱাৰিলে সেই শ্ৰেণীৰ মাজৰ পৰা ভাল লেখক পাবলৈ আশা কৰিব নোৱাৰি। সেই শ্ৰেণীৰ মাজৰ পৰা আমাৰ কিছু লেখক নোলোৱা নহয়; কিন্তু শিক্ষা-দীক্ষা আৰু আৰ্থিক বৈষম্যই তেওঁলোকক বুজোৱা মানসিকতা দান কৰি দৃষ্টিভংগীৰ পৰিবৰ্তন সাধন কৰিছে।”

— ডঃ সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্ম্মা।

(অসম সাহিত্য সভাৰ সভাপতিৰ অভিভাষণ)

— ঃসুচী ঃ—

- ১। হাঁকোবাণক জাল কবা ? ॥১৩॥
- ২। ই হাদিছৰ কথা—মোৰ কথা নহয় ॥১৯॥
- ৩। আমাৰ কবম আলী—কম নহয় ॥২৪॥
- ৪। মানুহৰ নাম চাঁদ ... হাঁহি হাঁহি মৰিব ॥৩১॥
- ৫। পেটত পাৰা দিলে..... ভাত ওলাব ॥৪১॥

বঢ়াই

(বম্য-বচনা)

১। হাঁ !....কোবাণক 'জাল' কবা ? ॥

মালিপাৰা গাৰ'ৰ ছাত্ৰ-যুৱক সকলে সমাজখনত দেখা দিয়া অনায়াস, অনীতি আৰু দুৰ্নীতি দূৰ কৰি ধৰ্ম্মৰ নামত অধৰ্ম্মৰ কাৰ্য্য-কলাপ চলাই থকা পীৰ - ফ কিৰ সকলৰ বিৰুদ্ধে সংঘবদ্ধ ভাবে প্ৰতি কাৰ কৰিবলৈ এটা সংঘ সংগঠন কৰিলে আৰু তাৰ জৰিয়তেই সমাজ-কল্যাণৰ কথা কব ধৰিলে ।

— ঃটোকা ঃ—

কোবাণ = ইছলাম ধৰ্ম্মৰ পবিত্ৰ গ্ৰন্থ ।

জাল = ভাষা ভেদে ইয়াৰ বিভিন্ন অৰ্থ হয় । আৰবী ভাষাত জালেকা(জাল) মানে 'এইটো' ; অসমীয়া ভাষাত মাহ্ মৰা জাল ; ন-অসমীয়া মুছলমান সমাজত ইয়াৰ অৰ্থ মাহ্ মৰা জালৰ ওপৰিও 'নকল' বুলি ব্যৱহৃত হয় ।

যেনে— জাল টকা, জাল দলিল ।

পীৰ = প্ৰবীণ, গুৰু । ফকিৰ = মাধু, সন্ন্যাসী, উদাসীন ।

মুবিদ = শিষ্য, অনুগামী ।

সমাজখনত শিক্ষিত মানুহ নাই ।

কাঠ-মোলা আৰু মুকী ৩/৪ জন আছে ।

মালিপাৰা সমাজখনত পীৰ-মুৰিদ আৰু ফকিৰ
ফক্ৰাৰেই যেন বাস ।

ছাত্র-ঘুরক সকলে সমাজখনত প্রগতিমুখী কাৰ্য্য
ব্যৱস্থাৰ সফল ৰূপায়ণ বিচাৰিলে । হাতে-কামে ঘূৰ-ছাত্র
সকলে আগবাঢ় গ'ল ।

বিবোধ আহিল —

প্রথমে মাতবৰ-মোড়ল সকলৰ পৰা ।

দ্বিতীয়তে অহং ভাবী সকলৰ পৰা ।

তাৰ পিছত —

তাৰ পিছত পীৰ-মুৰিদ, ফকিৰ-ফক্ৰাৰ পৰা ।

— : টোকা : —

কাঠ-মোলা = বে-বসিক মোলা; মুছলমান সমাজৰ আত্মসম্বন্ধিক
ধৰ্ম্মীয়-কাম-কাজবোৰ আত নিষ্ঠাবে গোড়া ভাবে
পালন কৰা ব্যক্তি জনক মোলা বোলে । মাটিৰ
বসৰ পৰা বিছিন্ন হলে গছ এজোপা যেনেকৈ
শুকান কাঠ হৈ পৰে, তেনেকৈ যুগোপযোগী
জীৱন-বস সমাজৰ পৰা আহৰণ কৰিব নোৱাৰা
মোলাক 'কাঠ-মোলা' বোলে ।

মুকী = পাৰ্গত, অতি দক্ষ । অৱশ্যে, কণাৰ নাম 'পদ্মলোচন'ৰ
দৰে আজি-কালি ই ধৰ্ম্মীয় শিক্ষাত 'অন্ন বিদ্যা
ভয়কৰ' হলেও তেওঁক দহে 'মুকী' বুলি উপাধি
প্ৰদান কৰা । ফক্ৰা = 'ফকিৰ'ৰ অলুকাৰ ।

ছাত্র-ঘুরক সকলে মালিপাৰা গাৱঁত এখন বিৰাট
ধৰ্ম্ম সভা পাতিলে — পূৰ্বনি বটলত নতুন পানীয় ভৰাই
পাৰবেশন কৰাৰ উদ্দেশ্যে ।

এই ধৰ্ম্মসভাত —

তৰুণ প্ৰগতিবাদী আলেম বুলি খ্যাতি অৰ্জ্জা মোলানা
চাহাব এজনক বিশেষ ভাবে আমন্ত্ৰণ কৰি আনিলে ।

মোলানা আবদুল হামিদ চাহাব —

আধুনিক শিক্ষাত শিক্ষিত আলেম । আৰবীত
কোৰাণ-হাদিছৰ কথা 'কেৰাৎ' কৰে । কমাৰ মসনবী,
শেখ ছাদাৰ ডাগস্তান-বুস্তানৰ ব্যয়ৎ, ওমৰ খৈয়ামৰ
কবায়ৎ আৰু দেৱান-ই-হাফিজৰ পৰা গজল ফাচীত বয়ান
কৰে । উদ্ভূত আল্লামা ইকবাল আৰু মাজ্জা গালবৰ
শায়েৰী গায় । ইংৰাজীত শ্বেখচাপয়াৰ, মিলটন, লংফেলো
বায়ৰণ, ডৱাউচৱাথ, শ্বেলা, কাচচৰ কাবিতা কুৰোচ' কৰে !
বঙালীত বসন্তকবি বলাশ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু বদ্রোহী কবি
কাজী নজৰুল ইছলামৰ কাবিতা-গান-গজল অবিৰতই কণ্ঠত
উচ্চাৰিত হয় । মাজে মাজে নিজৰ ৰচা কাবিতা অসমীয়াত
পাঠ কৰে ।

এনেহেন আলেম —

মোলানা আবদুল হামিদ চাহাব ।

— : টোকা : —

আলেম = জ্ঞানী, বুদ্ধিমান ।

হাদিছ = হজবৎ মহম্মদ (ছাঃ) মে কোৱা কথা, কৰা কাম আৰু
অল্লামোদন বা নাববে সম্বন্ধন কৰা কথা আৰু কাব্যাবলীক
'হাদিছ' বোলা হয় ।

কেৰাৎ = উচ্চৰে পাঠ ; ব্যয়ৎ = কবিতা ; কবায়ৎ = চতুৰ্পদী পদ
বয়ান - বৰ্ণনা, শায়েৰী - কাবিতা, পদ ।

মৌলানা হামিদ চাহাব সুবক্তা । মৌলানা চাহাবে
ওরাজ আবন্ত কৰিলে হাজিবাণা মজলিচত থক সকলে
মন্ত্ৰ-মুগ্ধৰ দৰে কাণপাতি শুনে । শ্রোতাৰ মন মুহি নিব
পৰা কিবা এটা অলৌকিক শক্তি যেন মৌলানা হামিদ
চাহাবৰ আছে । ওরাজ-নছিহতৰ মাজেৰে বৰ্তমান সমাজ-
ব্যৱস্থা আৰু ধৰ্ম্মীয় আচাৰ-অনুষ্ঠানত অনৈগ্ৰামিক ভাব-
ধাৰা সম্পৰ্কে টীকা-টিপ্পনী কাটি পোহৰৰ ফালে আগবাঢ়ি
যাবলৈ তেওঁ নিৰ্দেশ দিয়ে ।

এই গুণটোৰ বাবেই —

মৌলানা আবদুল হামিদ চাহাব মালিপাৰা গাৱঁৰ
ধৰ্ম্মসভাত ছাত্ৰ-যুৱক সকলৰ দ্বাৰা বিশেষ ভাবে আমন্ত্ৰিত
হৈ আহিছে ।

সভাৰ আগদিনা —

মৌলানা আবদুল হামিদ চাহাব মালিপাৰা গাৱঁত
আহি উপস্থিত হৈছে । বাতি সমাজৰ উত্তম-মধ্যম সকলৰ
লগত আলাপ আলোচনাৰ বাবে এটা ঘৰুৱা বৈঠক
পাতিলে ।

— : টোকা : —

শ্বৰা-শ্বৰীয়ৎ = ধৰ্ম্মীয় বিধি-বিধান ; জাহেলিয়াৎ = অন্ধকাৰ যুগ
বেদাৎ = কুসংস্কাৰ ; নছিহৎ = পৰামৰ্শ, উপদেশ ।
হাজী = মক্কা শ্বৰীফত গৈ 'হজ' কৰি অহা ব্যক্তি ।

মৌলানা চাহাবে সমাজখনৰ বাতাবৰণৰ বুজ ললে ।
সমাজৰ মুখীৱাল মাতবৰ-মোড়ল আৰু মোল্লা চাহাবক
পায়-পৰামৰ্শ দিলে ।

লগতে —

পাৰ-মুৰিদ আৰু ফকিৰ-ফক্বা সকলে প্ৰকৃত ইছলামৰ
নিয়ম কানুন, শ্বৰা-শ্বৰীয়ৎ বাদ দি জাহেলিয়াৎ যুগৰ বেদাতৰ
কাম-কাজ কৰিবলৈ ধৰা বুলি মন্তব্য কৰাত তেওঁলোক
ক্ষুব্ধ হ'ল । পাৰ হাজী চুলেমান ফকিৰ চাহাব মৌলানা
চাহাবৰ মন্তব্যত উদ্বিগ্ন প্ৰকাশ কৰি বৈঠকৰ পৰা উঠি গ'ল ।

সভাৰ দিনা —

মূল সভাত সেয়ে ছাত্ৰ-যুৱক সকলে পাৰ-ফকিৰ সকলৰ
কাৰ্য্য-কলাপ আৰু আচৰণৰ ওপৰত বেচি জোৰ দি বক্তৃতা
কৰিলে । মৌলানা চাহাবৰ ওরাজ-নাছিহৎ শুনিবৰ কাৰণে
উচৰ-চুবুৰীয়া গাৱঁৰ পৰাও ধৰ্ম্মপ্ৰাণ মুছলমান সকল আহি
সমবেত হৈছে ।

মৌলানা চাহাবে —

আল্লাহ পাকৰ প্ৰশংসা কৰিলে ।

বছুল মহম্মদ (হাঃ) ৰ ছেফ্-তে-হানা গালে ।

তাৰ পিছত -

তাৰ পিছত পবিত্ৰ কোৰাণ-ই-মজিদ হামিদ-ই-কুবকানৰ
নাভেল আৰু তাৰ শ্ৰেষ্ঠৰ ওপৰত জোৰ দি কোৰাণৰ
আয়াৎ এটি আওৰালে -

“জালেকাল কিতাবু লাৰাইবা ফিহা.....।

‘There is no doubt about it.....’

মোলানা চাহাবে আৰু আগবাঢ়িব নোৱাৰিলে।
আৰবী আৰু ইংৰাজী নজনা পাব হাজী চুলেমান ফকিৰ
চাহাবে উত্তোজিত হৈ ধিয়াদ লুকাৰ ছাৰিলে -

“হ্যা !

তুমি বৰ মোলানাটো আহিছা !

কোৰাণক ‘জাল’ কবা ?”

=ঃ টোকা :ঃ=

নাভেল = অৱগীৰ্ণ। আয়াৎ = বাক্য।

কিতাবু = কিতাব কিতাপ

২।। ই হাদিছৰ কথা - মোৰ কথা নহয় ॥

এখন চাহৰ দোকানত দুজন শিক্ষিতৰ মাজত আধুনিক
জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ কথালৈ তৰ্ক চলিছে।

এজন খাৰেজী পঢ়া মোলবী -

মোলবী আদুল গফুৰ আহমদ।

আনজন বি, এ, পাছ শিক্ষক -

মহম্মদ নোৱাব আলী খান।

কথা প্ৰসঙ্গত -

নোৱাব আলী খানে চন্দ্ৰ মানুহৰ পদানত হোৱাৰ
কথা তুলিলে। লগতে চন্দ্ৰত গৈ আমেৰিকা আৰু
বাহিয়াৰ মানুহে মটৰ গাড়ীৰে বিচৰণ কৰিব পৰাত আনন
প্ৰকাশ কৰি মানব জাতিৰ সাফল্যৰ বাবে গোৰব বো
কৰি আধুনিক জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ ভূয়সী প্ৰশংসা কৰি
ধৰিলে।

=ঃ টোকা :ঃ=

খাৰেজী = বাহিয়া। ভাষাত শিক্ষিত।

অৰ্থাৎ - বিদেশী ভাষাত শিক্ষিত।

মৌলবী চাহাবে বাধা দিলে ।

মৌলবী গকুৰ আহমদ চাহাবে নোৱাৰ আলী খানৰ 'নাদানী' জ্ঞানৰ বাবে উপস্থিত থকা দোকানৰ আন সকলৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰি এটা স্মৃত হাঁহি হাঁহি ভাঙিছিল্য ভাবে কলে —

“ এইটো তেনেই মিছা কথা !

বৈজ্ঞানিক সকলে কপ্পিন কালেও চন্দ্রত যাব নোৱাৰে ।

চন্দ্র হ'ল আল্লাহ পাকৰ এটা খাছ সৃষ্টি ।

তাত আন কাৰো জাবীজুৰী নাখাটে ।

কেবল —

দীনৰ নবী হজৰৎ মহম্মদ (ছাঃ)ৰ আয়ত্বাধীন কৰি দিছিল ।”

মৌলবী গকুৰ আহমদ চাহাবে কোৰাণ-হাদিছৰ পৰা বহু বহু আয়াৎ কেতবোৰ উদ্ধৃতি দি ব্যাখ্যা কৰিব ধৰিলে । উপস্থিত থকা সকলে আৰবী আয়াতৰ অনুবাদ কৰি মৌলবী চাহাবে যি বুজালে তাতেই হুকাৰ ধৰি গ'ল ।

তাৰ পিছত —

তাৰ পিছত মৌলবী চাহাবে 'বয়ান' কৰি গ'ল

= : টোকা : =

খাছ = বিশেষ । কাকৈৰ = বিধগ্ৰী, ধৰ্মদ্রোহী ।

দীন = ধৰ্ম । ইচাৰা = ইচ্ছিত ।

হজৰৎ মহম্মদ (ছাঃ)ক কাকৈৰ সকলে যেতিয়া তেখেতৰ পয়গাম্বৰীদৰ প্ৰমাণৰ বাবে চন্দ্রটোক দিখুণ্ডিত কৰি দেখুৱাবলৈ কলে তেতিয়া বহুলৈ মকবুল হজৰৎ মহম্মদ (ছাঃ) মে আতুলিবৈ চন্দ্রলৈ 'ইচাৰা' কৰাতেই আল্লাহৰ হুকুমত আক নবী মহম্মদ (ছাঃ)ৰ কেৰামতীত চন্দ্র দিখুণ্ডিত হৈ যায় ।

নোৱাৰ আলী খানে কথাটোৰ প্ৰতিবাদ কৰিলে —

“ এইটো তেনেই অলীক কথা ।”

অলীক কথা ?

উপস্থিত থকা সকলে কাণ-মূৰ মিয় কৰিলে ।

নোৱাৰ আলীয়ে কয় কি !

কোৰাণ-হাদিছৰ তদ্বৰ লগত মৌলবী চাহাবৰ আগত এনে কথা !!

এওঁক দেখোন এতিয়াই 'তওবা' পঢ়ুৱাব প্ৰয়োজন হব !!!

মৌলবী চাহাব —

গোহাত অলপ বঙা পৰিল ।

নোৱাৰ আলী —

গুৰুত হাত দি বৈয়া ধৰিল ।

= : টোকা : =

কেৰামতীত = অলৌকিক দত্ত ।

তওবা = আত্মশোচনা, অসুতানিক ভাবে ভুল স্বীকাৰ কৰা ।

কোৰাণ-হাদিছৰ খবৰ —

নোৱাব আলী খানৰ একেবাৰে অজানা নহয় । ইংৰাজী, উৰ্দু আৰু বাঙ্গলা অনুবাদ আৰু টীকা-টিপ্পনীৰ মাজেদি, কোৰাণ-হাদিছৰ সত্য-তথ্য জানিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে । কোৰাণ-হাদিছৰ বহুতো উদ্ধৃতি নোৱাব আলী খানৰ মুখস্থ । ইছলামিক জীৱনাদেশৰ ভেয়ো 'কায়ল'; কিন্তু গোড়া নহয় ।

নোৱাব আলী খানে —

জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ চোঁচা কৰে ।
ইতিহাস অধ্যয়ন কৰে ।
বাতৰি কাকত নিয়মিত পঢ়ে ।
বেডিওৰ বাতৰি নিতে ধৰে ।
বিশ্ব জাহানৰ খবৰ ৰাখে ।
বৰ্ত্তমানৰ ওপৰত চকু ৰাখে ।
বিবেক আৰু বুদ্ধি মতে চলে ।
অন্ধবিশ্বাস দূৰত ৰাখি চলে ।

এই নোৱাব আলী মাক্তাব চাহাবক মৌলবী চাহাবে কোৰাণ আৰু হাদিছৰ আলোকত অন্ধকাৰ বাটৰ ফালে আগবাঢ়ি যাবলৈ কোৱাত প্ৰতিবাদ কৰিলে

= : টোকা : =

কাৱল = অনুবাদী, উক্ত । মেছাল = উদাহৰণ ।

মেছলেকুম = তোমালোকৰ দৰেই, তোমালোকৰ নিচিনাই ।

আৰু মৌলবী চাহাবৰ প্ৰতিপাদ্য বিষয়ৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি কলে —

“মৌলবী চাহাবৰ উক্ত কথা

সত্য বুলি ধৰি ললে —

পবিত্ৰ কোৰাণৰ কথা এটা তহ মিথ্যা হব!

কোৰাণত আছে : আনা বাসাক

মেছলেকুম : (হে মহম্মদ কোৱা) মই

তোমালোকৰ দৰেই এজন মানুহ ।”

তেতিয়া —

তেতিয়া মৌলবী গফুৰ আহমদ চাহাবে অধিক সাব্যস্ত কৰিবৰ বাবেই অধিক জোৰ দি কলে —

“ই হাদিছৰ কথা —

মোৰ কথা নহয় ।”

৩। আগাব কৰম আলী - কম নহয় ॥

আচিয়া সমাজখনত প্ৰথম অৱস্থাত শিক্ষিত মানুহ নাছিল । 'অল্প বিদ্যা ভয়ঙ্কৰ' বিধৰ লোকো নাছিল বুলিলেই হয় ।

এনে এখন সমাজত —

কৰম আলীয়ে দূৰৰ গাঁৱ এখনত গৈ পঢ়ি এল, পি স্কুল পাছ কৰিছে । আগতকৈ আক বেছি দূৰৰ গাঁৱত গৈ দুবছৰমান এম, ই, স্কুলতো পঢ়ি আহি পৈত্ৰিক পেশা ভাল বোৱা কামত ধৰিছে ।

লিখা-পঢ়া জনাৰ সুবাদত —

কৰম আলীৰ মান সমাজৰ সকল-বৰ সকলোৱেই নজৰত বাঢ়িল ।

দলিল-দস্তাবেজ লিখা আৰু পঢ়ি শুনোৱাৰ বাবে —

কৰম আলীক লাগে ।

চিঠি-পত্ৰ লিখা আৰু পঢ়ি শুনোৱাৰ বাবে —

কৰম আলীক লাগে ।

সমাজত হোৱা বিচাৰ সভাত 'মুচলিকা' লিখাৰ বাবে —

কৰম আলীক লাগে ।

এইদৰে —

কৰম আলীৰ প্ৰয়োজন বাঢ়ি গ'ল ।

কৰম আলীক বিভিন্ন কামত লগা হ'ল ।

কৰম আলীৰ —

১) দস্তাবেজ ভাল ।

২) মেজাজ ভাল ।

৩) ব্যৱহাৰ ভাল ।

নিজৰ কাম ক্ষতি কৰিও আনৰ বাবে সি হাকে-ডাকে গৈ সেই ফেৰা কাম কৰি দিয়ে । আৰ বাবে কোনেও কেতিয়াও কৰম আলীক বিবৰ্ত্ত হোৱা দেখা নাই ।

সেয়ে —

কৰম আলীক সমাজৰ প্ৰায় সকলোৱেই ভাল পায় । আদৰ-যত্ন কৰে । কৰম আলীৰ নাম আচিয়া সমাজৰ মানুহৰ মুখে মুখে বাগবিল । নাম আৰু বশ বাঢ়ি গ'ল ।

লাহে লাহে —

কৰম আলী কম বয়সতেই দেৱানী পদলৈ উন্নীত হ'ল ।

মণ্ডল-কাননগুৰ ওচৰত ঘাবলৈ হলে,
খানা-মোজাদাৰৰ তাত ঘাবলৈ হলে,
কোট-কাছাবীত কেছলৈ ঘাবলৈ হলে,
মানুহে —

কৰম আলীক লগত লৈ যোৱা হ'ল। কৰম
আলীয়ে সকলোৰে লগত কথা পাতিব পাৰে।

মণ্ডল-কাননগু, দাবোগা-মোজাদাৰ, পুলিচ-চক্ৰবি,
উকীল-মুস্তাফাৰ সকলোৰে লগত কৰম আলীয়ে কথা পাতিব
পাৰে।

কৰম আলীয়ে উক্ত সকলৰ লগত অসমীয়াত কথা
পাতে। তেওঁলোকে ইংৰাজী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি অসমীয়াত
যি কথা কয় বাইছে তাক বুজি নাপায়। কৰম আলীয়ে
পায়। পিছত প্ৰয়োজনীয় কথাখিনি লগত থকা সকলক
ঘৰুৱা ভাষাত বুজাই দিয়ে। এওঁলোক ন-অসমীয়া।

এই কৰম আলীয়ে —

খোলাবাক্সৰ হাটত ঘৰতেই উৎপন্ন হোৱা ফল-মূল,
শাক-পাচলি আদি বিক্ৰী কৰিবলৈ প্ৰতি বৃহস্পতিবাৰেই
যায়।

আটিয়াৰ পশ্চিম দিশত খোলাবাক্স হাট।
মকিন্ত মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ নৈ খন,
পূৱা-পশ্চিমাকৈ অবিৰত বৈ আছে।

হাটৰ পূব ফালে —

ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দাঁতিত,
তদানীন্তন ভাৰাবাৰী খানখান।

এটা হাটবাৰ।

খানাৰ দাবোগা বাবুৱে লগুৱালৈ বজাৰ কৰিবলৈ
গৈ কৰম আলীৰ পৰা ফল-মূল কিনিলে। বাৰ্ঙিতে খানাৰ
পৰা পইচা নিবলৈ কৈ গ'ল।

খানা আৰু দাবোগা বাবু —
কৰম আলীৰ বিশেষ পৰিচিত।

বেলি পৰি আহিল।

বেচা-কিনাৰ কাম শেষ হ'ল।

কৰম আলীৰ লগত সমাজৰ আন কেবাজনো ঘৰ-
মুৱা হ'ল। এই সকলৰ লগত কৰম আলীৰ চাচা ভাৰিক
আলীও আহিল।

এওঁলোক —

বেলেগ বেলেগ ঠাইত বেচা-কিনা কৰিছে। এতিয়া
লগহৈ ঘৰলৈ বওনা হৈছে।

ঘৰলৈ উভোতা খোজ বিয়েই মুখে মুখে হিচাব
কিতাব কৰিছে।

আয়-ব্যয়ৰ যোগ-বিয়োগ কৰিছে।

বেচা-কিনা কৰোঁতে হোৱা ভুল-ত্রুটিকোৱৰ পৰ্যা-
লোচনা কৰি কৰি লগবীয়াসকল কৰম আলীৰ লগত
আগবাঢ়িল।

কৰম আলীয়ে —

কথা-বতৰা পাতি পাতি লগত যোৱা সকলকো
লগত লৈ থানাৰ চৌহদত গ'ল।

কিবা কাম আছে বুলি কলে।

কিবা সকাম আছে বুলি জনালে।

লগবীয়া সকল দূৰতে বৈ থাকিল।

লগবীয়া সকল কোঁতুহলী হৈ থাকিল।

এওঁলোকে ভাবিলে —

কৰম আলীয়ে কোনোবা কেছৰ ভদৰীৰ কৰিবলৈ

গ'ল হব পায়! নহলে থানাত সোধাব কিয়! দাৰোগা
বাবুৰ লগত বোলে কৰম আলী দেৱানীৰ খুব খাতিৰ!

কৰম আলীৰ —

এই যোগাভাৰ বাবে লগবীয়া সকলে মনে মনে
বৰ আনন্দ অহুভৱ কৰিলে। মনে মনে ঠিয়হৈ থাকিও
লগবীয়া সকলে গৰবৰ ভাব এটা উপলকি কৰিলে।

তেওঁলোকে দেখি আচৰিত হ'ল —

দাৰোগা বাবুৱে কৰম আলীক দেখি অকিচৰ পৰা
ওলাই আহি তাৰ লগত কিবা কথা কলে।

লগবীয়া সকলে লক্য কৰিলে —

দাৰোগা বাবুৱে কৰম আলীৰ হাতত টকা দিলে!
কৰম আলীৰ চাচা ভাৰিক আলীয়ে ভতিজাৰ এই
মৰ্ত্তবা দেখি আনন্দত অধিৰ হৈ উঠিল। তেওঁ
গাৱঁত আহি যাক যেনেকৈ পাৰে কথাটো উত্থাপন কৰি

টোকাঃ—

ভদৰীৰ = আলপৈচান, মেৱা-শুশ্ৰূষা, আশ্ব-দয়।

খাতিৰ = ভাৱ, মৰুত, বন্ধুত্ব।

মৰ্ত্তবা = সন্মান, মৰ্যাদা।

কব ধৰিলে —

আমাৰ কবম' আলী—কম নহয় !

দাৰোগাৰ লগত কথা কয় !!

দাৰোগা বাবুয়েও তাক টকা দিয়ে !!!

৪৥ মানুহৰ নাম টাঁদ — — — হাঁহি হাঁহি মৰিব ॥

ভেট্‌কু মাতবৰৰ ল'ৰা সন্তান ওপজিছে । সেই
উপলক্ষে ঘৰখনত আনন্দৰ জোৱাৰ উঠিছে ।

একে একে সাতজনী ছোৱালীৰ মুখ দেখি দেখি
ভেট্‌কু দম্পতি অতিষ্ট হৈ পৰিছিল । দেৱানী চাহাবৰ মন
লটুৰ-বটুৰহৈ পৰিছিল ।

সেয়ে —

দেৱানীয়ে দ্বিতীয় বিবাহৰ বাবে পাত্ৰী ছোৱালী
কাম প্ৰায় শেষেই কৰিছিল ।

কয়তুৰী বিবিৰ মনৰ শান্তি আৰু চকুৰ টোপনি
প্ৰায় নাইকিয়া হৈ গৈছিল । এটি পুত্ৰ সন্তান জন্ম দি
নোৱাৰা অপৰাধৰ বাবেই এই সোণৰ সংসাৰ আৰ
মৰমীয়াল স্বামীৰ পৰা কয়তুৰী বিবি জাঁতৰ হৈ পৰা
সন্তান দেখা দিছিল ।

কয়তুৰী বিবিৰ —

আজি সেই দুৰ্ভাৱনাৰ অন্ত পৰিছে ।
পুত্ৰৱতী মাৰ মন শান্ত পৰিছে ।

ভেটুকু মাতবৰৰ খ্যাতি আছে —

ভেটু গ্ৰাম-নীতিক ভাল পায় । পাবতপক্ষে ভেটু
অগ্ৰায় কাম নকৰে । অগ্ৰায় বিচাৰ নকৰে । দেৱানীৰ
অন্তৰত দয়া-মমতাৰ প্ৰবলভাব আছে ।

এই ভেটুকু মাতবৰে —

আপোন শ্ৰী কয়তুৰী বিবিৰ জানে-প্ৰাণে ভাল
পায় । কয়তুৰী বিবিৰ প্যাব-মহব্বতত সন্তুষ্ট হৈ আছে ।

কয়তুৰী বিবিৰ —

চেহেৰা পাতিৰ গঢ়ণ ভাল ।

লাজুক স্তৰ্ঠাম কোমল দেহ ।

কিন্তু অতি কামিলা হাত ।

মুখৰ মিঠা মিঠা মাত ।

হাজাৰ গালি খালেও বাগ-গোসা নাই । স্বামীৰ
দোষ বা অন্যায় বুলি বুজি পালেও তাক নিজৰ বুলি
স্বীকাৰ কৰি লয় । স্বামীৰ ভৰিহাতত ধৰি মাফ খুজি
পৰিস্থিতি সুখান্ত কৰি লয় ।

বহুত সময়ত —

এনে পৰিস্থিতিক কয়তুৰী বিবিৰে নাটকীয় ৰূপত
সমাধা কৰে । পাজী নায়ক কাজি নায়িকাৰ হাতত জ্বল
হয় । লগে লগে শুকও হয় ।

তেতিয়া —

নায়িকা ৰূপী কয়তুৰজান নেছা বিবিৰ প্ৰাণৰ
আনন্দত আদৰ্শীয়া বয়সতো যৌৱন টগ্‌বগ্‌ কৰি উঠে ।
গাল দুখন বঙা হৈ পৰে ।

সংসাৰ দেখা ভেটুকু মাতবৰে ইয়াৰ মোল বুজে ।
আচল আক নকলৰ প্ৰভেদ বুজে ।

সেয়ে —

মাতবৰে অতদিনেও আন এজনীক অনাৰ কথা
ভবা নাছিল ।

কিন্তু —

কিন্তু একে একে সাতজনী ছোৱালী জন্ম হোৱাৰ
পিছত ভেটুকু মাতবৰ চাহাবে ভাবিলে যে কয়তুৰী বিবিৰ
গৰ্ভৱত পুত্ৰ-সন্তানৰ ডাঁইস খনেই সম্ভৱ নাই !

পুত্ৰ-সন্তানৰ বাবেই

ভেটুকু মাতবৰে দ্বিতীয় বিবাহৰ কথা মুখত

আনিলে । সেই কথা শুনি কয়তুৰী বিবিয়ে নীৰবে চকুলো
টুকি থাকিল ।

মাতবৰে ধীৰে-স্থিৰে কামত আগবাঢ়িল ।
কয়তুৰী বিবিৰ কঠোৰ সধনা-আৰাধনা চৰিল ।

কয়তুৰী বিবিয়ে—

নাগাজ-বোজাত অতিপাত মনোযোগ দিলে
অশান্ত মনক সান্ত্বনা দিবলৈ প্রয়াস কৰিলে ।

কয়তুৰী বিবিৰ —

আগৰ বঢ়ালী ভাব মাৰ গ'ল ।
মুখমণ্ডলৰ কমনীয় আভা মাৰ গ'ল ।

মন মৰা কয়তুৰী বিবিৰ শুকান মুখ দেখি দে
ভেটুক মাতবৰৰ অন্তৰ ব্যথিত হব ধৰিলে । ন্যায়-অন্য
কথা বিবেচনাত আহিব ধৰিলে । কয়তুৰী বিবিৰ
দোষ ? তাইৰ নিজৰ হাতৰ কথাতো নহয় ! তা
মনত দাকণ আঘাত দিলে অন্যায়তো নহব ? মাৰ
চাহাবে গুণা-গাথা কৰি চাব ধৰিলে ।

কয়তুৰী বিবিয়েও—

যোনে যি তাবিজ-কবজৰ কথা কয়, তাকেই লব
ধৰিলে । পুত্ৰ-সন্তানৰ কামনাত অধীৰ হব ধৰিলে ।

প্ৰায়েই—

দিনত নফল বোজা বাধে ।
ৰাতি নফল নামাজ পঢ়ে ।
বন্দেগী আৰু এবাদত কৰে ।
তছবাহ আৰু কালাম পঢ়ে ।
সামৰণিত কৰুণাময় আল্লাহৰ ওচৰত কৰুণ আৰু
বিনীতা ভাবে কয়তুৰী বিবিয়ে মোনাজাত কৰে —

“ হে আল্লাহ !

তুমিতো পাক গফুৰৰ বাহিম ।

মোৰ গুণা খাতা মাফ কৰি দিয়া ।

মোৰ মনৰ আগুণ নিভাই দিয়া ।

তুমি খালেক ।

তুমি মালেক ।

তুমি ৰাব্বুল আলা'মীন ।

তোমাৰ হুকুম বিনে গছৰ পাতো নলৰে ।

মোক এটি পুত্ৰ দি তোমাৰ বহমত

নাংজেল কৰা । ... ”

টোকা:— তাবিজ=মাহুলা, নফল=অতিবিক্ত,
মোনাজাত=প্ৰাৰ্থনা । বাহিম=দয়ালু ।
খালেক=সৃষ্টি কৰ্তা । মালেক=পালন কৰ্তা ।
ৰাব্বুল=প্ৰভু, গৰাকী । বহমত=কৃপা ।

ভেট্‌কু মাতবব নজবত এইবোৰ নপৰাকৈ নাথাকে।
ভেট্‌কু মাতবব অন্তৰখনত তেতিয়া কয়তুৰী বিবিৰ
হিয়াৰ মৰ্ম-বেদনা অনুভূত হয়।

সেয়ে —

তেওঁ ছবুৰ কবিৰ ধৰিলে।

দ্বিতীয় বিবাহৰ প্ৰস্তাৱক মনে মনে স্থগিত কৰি
থাকিব ধৰিলে।

ইতিমধ্যে—

কয়তুৰী বিবিৰে অষ্টম বাৰৰ বাবে গৰ্ভধাৰণ
কৰিছে। কয়তুৰী বিবিৰ মনত দৃঢ় বিশ্বাস উপজিছে
যে আল্লাহৰ মেহেৰবানীত এইবাৰ তাইৰ নিশ্চয়
পুত্ৰ-সন্তান হব। স্বামীক তাই ঘনাই ঘনাই এই কথা কৈ

—ঃ টোকা :—

ছবুৰ = ধৈৰ্য্য।

মেহেৰবানী = অনুকম্পা।

থাকিল। ভেট্‌কু মাতববে কয়তুৰী বিবিৰ লগত চুক্তিত
আছিল।

চুক্তি হ'ল—

কয়তুৰী বিবিৰে যদি সঁচাই পুত্ৰ-সন্তান জন্ম দিয়ে,
তেনেহলে মাতববে দ্বিতীয় বিবাহ নকৰে। কয়তুৰী
বিবিৰ জিন্দগী কাললৈকে মাতববে সীমা-ৰেখা দিছে।

এই লৈ—

কয়তুৰী বিবিৰ মনত হায়-হতাশ।

কয়তুৰী বিবিৰ প্ৰাণত নতুন আশা।

কয়তুৰী বিবিৰে —

তপ-জপ কৰি থাকিল।

তাবিজ কবজ লৈ থাকিল।

—ঃ টোকা :—

জিন্দগী = জীৱন।

দিন গ'ল ।

মাহ গ'ল ।

এমাহ দুমাহকৈ দহ মাহ পাৰ হল ।

দহমাহ দহ দিনৰ পিছত কয়তুৰী বিবিয়ে
সটাকৈয়ে পুত্ৰ-সন্তান প্ৰসৱ কৰিলে ।

স্বামী-স্ত্ৰী উভয়েই হাতত স্বৰ্গ ঢুকি পালে ।

মিঠাই বিলালে ।

দান-খয়ৰাৎ কৰিলে ।

তাৰ পিছত—

তাৰ পিছত মাতবৰ চাহাবে উছা কৰি ল'ৰাৰ
নাম ৰাখিবলৈ আয়োজন কৰিলে ।

মোল্লা মাতিলে ।

পণ্ডিত মাতিলে ।

গণনা-বাছনাত পণ্ডিত সকলেই বেছি ভাল বুলি
মাতবৰ চাহাবৰ বিশ্বাস ।

মোল্লা সকলে—

আল্লাৰ ৯৯ নামৰ মাজত এটা বিচাৰিলে ।

কোৰাণ-হাদিছ মতে নাম বিচাৰিলে ।

বাপেক-মাকৰ নামৰ লগত মিল বিচাৰিলে ।

পণ্ডিত সকলে—

মাটিত আঁচ টানি গণা-গুণি আৰম্ভ কৰিলে ।

এজনে আৰম্ভ কৰিলে—

“ মাটিতে অক্ষৰ দি

দীৰ্ঘাশ্বৰে কয় ।

ভেটুকু মিঞাৰ

ল'ৰাৰ নাম “—” হয় ।”

প্ৰতিযোগিতা আছিল ।

পুৰস্কাৰৰ ঘোষণা আছিল ।

যাৰ নাম পছন্দ হ'ব দেৱানী চাহাবে তাক সন্তুষ্ট
চিত্তে উপযুক্ত পুৰস্কাৰেৰে পুৰস্কৃত কৰিব ।

পণ্ডিত সকলে—

ভট্ ভট্ কৰি আঁচ টানি থাকিল ।

মোল্লা সকলে—

জট্ পট্ কৰি নাম কৈ থাকিল ।

প্ৰতিযোগিতা শেষত গৈ—

দুদলৰ মাজত বৰ্তিল ।

মোল্লা-পণ্ডিতৰ মাজত বৰ্তিল ।

মোরা চাহাব সকলৰ মাজৰ পৰা —

এজনে ল'ৰাৰ নাম 'চাঁদ মিঞা' বুলি ঘোষণা
কৰিলে । মোরা চাহাব সকলৰ বাকী কেজনেও নামটো
অনুমোদন কৰিলে ।

তেতিয়া —

পণ্ডিত সকলৰ মাজৰ পৰা এজনে কৈ উঠিল —

"মানুহৰ নাম চাঁদ !

ই কেনে নাম ?

মোৰ ভাই নলগুঙাই শুনিলে,
হাঁহি হাঁহি মৰিব !"

৫৥ পেটত পাৰা দিলে — — — — — ভাত ওলাব ॥

জিতু খাঁ এতিয়া নতুন ধনী ।

জমি-জমা অলপ কৰিছে । বন্দকী মাটিও কেবা বিঘা বাগিছে ।
নাহুহজন বৰ খাটুৱৈ । কামত ফাঁকি-কুঁকা নাই । বিনা কামে
খোৱা জিতু খাঁৰ অভ্যাসেই নাই ।

জিতু খাঁই বাল্যকালৰ পৰা পৰিশ্রম কৰি আহিছে । সৰু
অবস্থাতেই তাৰ বাপেক ঢুকাইছে । সা-সম্পত্তি বুলিবলৈ বিশেষ
একো তাৰ বাপেকে বাখি যাব পৰা নাছিল । মুৰটো ওজ্জ্বল
মাথোন নিতুখাঁৰ পৈতৃক ভেটি এটি আছিল ।

বিধবা মাক,

আৰু দুজনী সৰু ভনীৰ পোহ-পাল দিয়াৰ
দায়িত্ব পৰিছিল তেওঁৰীয়া বালক জিতু খাঁৰ ওপৰত ।

টোকাঃ - পাৰা দিলে = গচকিলে ।

জিতু খাঁৰ মাকে পাবা-প্ৰতিশ্ৰুতীৰ ঘৰত কাম-বন কৰি
বাঢ়াবানী নিজৰ আৰু পিতৃহীন ল'ৰা-ছোৱালী তিনিটাৰ পেটৰ
ভাত, গাব কাপোৰ যোগাব কৰিবলগা হৈছিল। হাবেজ চৰকাৰৰ
ঘৰত জিতুৰ মাকে বেচি ভাগ বাঢ়াবানীৰ কাম পায়। খাবলৈয়ো
পায়।

হাবেজ চৰকাৰ—

এজন ধনী মানুহ।

এজন জ্ঞানী মানুহ।

এজন মানী মানুহ।

হাবেজ চৰকাৰৰ ঘৰত জিতুৰ মাকে বাঢ়াবানী থাকোঁতে
ছোৱালী দুজনীক কৰুৱা বা পস্তাভাত প্ৰায়েই খুৱাবলৈ পায়।

এই সুযোগ—

আৰু ৰূপাৰ বাবে জিতুৰ মাকে জিতুক হাবেজ চৰকাৰৰ
ঘৰত বান্ধা ৰূপে থলে। আৰু লগতে জিতুক মানুহ কৰাৰ দায়িত্বও
হাবেজ চৰকাৰৰ ওপৰত এৰি দিলে।

জিতু—

হাবেজ চৰকাৰৰ ঘৰত একেৰাহে বাৰ বছৰ থাকিল।
কোনো দিনেও এটা টু-শব্দ কৰা নাই। জিতু খাঁ হাবেজ চৰকাৰৰ
ওচৰত চিৰ কৃতজ্ঞ।

টোকা:— বাখাল=বান্ধা, চাকৰ।

হাবেজ চৰকাৰে—

জিতুহঁতৰ কাৰণে, পাবাপক্ষই বছৰিনি কৰি দিছে। জিতুৰ
ভনী দুজনীক বিয়া দিয়াত চৰকাৰে সকলো খিনি কৰিছে। জিতুক
অতদিনে চৰকাৰে দৰমহাৰ নিৰিখ বান্ধি দিয়া নাই যদিও জিতুক
দুবিঘা মাটি ছাফ্ কওলাত কিনি দিছে। তিনি বিঘা মাটি বন্ধকী
বাখি দিছে।

সেই মাটিৰ পৰা হোৱা আয় জিতু আৰু তাৰ মাকে
পাইছে। জিতুৰ ভাগ্যৰ চকৰিটো তাৰে পৰা আগবাঢ়ি আহিছে।

বাৰ বছৰ বেতিয়া পূৰ হ'ল,
চৰকাৰে তেতিয়া জিতু খাঁক বিয়া কৰাই দিলে। চৰকাৰৰ
ঘৰতেই বিয়াৰ পৰ্ব সমাধা হ'ল।

বিয়াৰ কিছুদিন পিছত—

হাবেজ চৰকাৰে জিতু খাঁক তাৰ নিজ ঘৰত স্থাপিবলৈ
আশীৰ্বাদ কৰিলে—

“জিতু!

বা বাবা,

তোৰ যেন আৰু বাখাল খাটিব নালাগে।

আমাই তোকেই যেন বাখাল খাটাবলৈ দিয়ে।”

টোকা:- ছাফ্ কওলাত = নিৰুটকৈ, পৰিষ্কাৰ ভাবে।

ছেলাম = ভৱিষ্যৎ সেৱা কৰা।

জিতু খাঁই —

কৃতজ্ঞ চিত্তে হাবেজ চৰকাৰৰ ভৰি ছুই ছেলায় কৰি
আবেগত চকুপানী বোকাই চৰকাৰৰ ঘৰৰ পৰা বিদায় লৈ আহিল।
স্বাধীন ভাবে নিজৰ ঘৰলৈ আহিল।

বুঢ়ী মাক আৰু নতুন বৈণী —

জঞ্জাল নাই।

যত্নগাও নাই।

জিতুৰ মনত আনন্দৰ ঢল।

শৰীৰত কৰ্ম আৰু প্ৰেৰণাৰ বল।

জিতু খাঁৰ খবচ কম।

আয় বাঢ়ি যাব ধৰিলে।

উদ্দীপনা বাঢ়ি যাব ধৰিলে।

হাবেজ চৰকাৰৰ আশীৰ্বাদ-বাণীটো জিতু খাঁই প্ৰায়েই
স্মৰণ কৰি চলে।

সি.য়. এদিন —

ডাঙৰ গৃহস্থ হ'ব।

চাকৰ-বাকৰ বাখিব।

টোকাঃ — বাঢ়াবাণী = ঢেকী চলাই।

এই আশা —

মনত বাখি দিন কটাই যায়।

একান্ত মনে কাম কৰি যায়।

সুদিনৰ বাবে ধন সাঁচি যায়।

সুযোগ বুজি মাটি কিনি যায়।

দিন বাগৰিল।

হাবেজ চৰকাৰৰ আশীৰ্বাদ ফলিল।

জিতু খাঁৰ আকাঙ্ক্ষিত সুদিন আহিল।

জিতু খাঁ —

অবস্থাবান গৃহস্থ হ'ল।

চাকৰ-বাকৰ খটাব পৰা হ'ল।

কামলা অনবৰতই লগা হ'ল।

দিনৰ পৰিবৰ্ত্তন হ'ল —

জিতু খাঁ এতিয়া গণ্য-মান্য লোক।

জিতু খাঁ এতিয়া প্ৰভাবশালী লোক।

সমাজৰ বিচাৰ-আচাৰত এতিয়া জিতু খাঁক

মানুহে মাতে। মেল-মিটিঙত জিতু খাঁ এতিয়া সময়
পালেই যায়।

পঞ্চম সাধাৰণ নিৰ্বাচন আহিল —

মুক জনতাৰ কণ্ঠত তেতিয়া আৰাজ আহিছে।
পুৰণি তন্ত্ৰ আৰু মাতবৰী তন্ত্ৰ খতম কৰিবলৈ আম জনতা
বন্ধ পৰিকৰ। নজু-ফজুৰ মুখতো গণতন্ত্ৰ আৰু স্বাধীকাৰৰ
দাবী উচ্চাৰিত হৈছে।

প্ৰবীণ সকলৰ কথা,

মাতবৰ-মোড়ল সকলৰ কথা,

নতুন চামে আৰু অবহেলিত চামে আগৰ দৰে
আৰু চকু মুদি গ্ৰহণ কৰিব নুখুজিলে। জনসাধাৰণে
সকলো কথাতেই আম জনতাৰ মতৰ প্ৰাধান্য সাব্যস্ত
কৰিবলৈ প্ৰচেষ্টা চলালে।

মাতবৰ-দেৱানী মোড়লৰ মতক উলাই কৰিব ধৰিলে
চৰকাৰ-মাফ্টাৰ সকলৰ কথাৰো ওজন কমি গ'ল।

টোকাঃ— আৰাজ = ধ্বনি; খতম = নিমূল, শেষ।
আম জনতা = সৰ্ব সাধাৰণ, বাইজ।
নজু-ফজু = এলা - পেচা, 'যহু - মহু'ৰ দৰে
ব্যৱহাৰ হয়।

পৰিবৰ্ত্তনৰ এই বতাহে জিতু খাঁকো কোবাইছে।
মুক জনতাৰ প্ৰতিনিধি হিচাবে জিতু খাঁও মুখৰ হৈ
উঠিছে।

নিৰ্বাচনী বতৰত —

জিতু খাঁ এটা গোটৰ নেতা হৈ পৰিল।

হাবেজ চৰকাৰৰ প্ৰতিদ্বন্দী হৈ পৰিল।

প্ৰাৰ্থী নিৰ্বাচনৰ বেলিকাত —

হাবেজ চৰকাৰৰ লগত জিতুখাৰ মত-বিৰোধ হ'ল।

তৰ্কাতৰ্কিও হ'ল।

জিতুখাঁক চৰকাৰে বুজাই-বঢ়াই নিজৰ মতৰ
অনুকূলে আনিবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

কিন্তু নহল।

জিতু খাঁৰ মতৰ পৰিবৰ্ত্তন নহল।

তেতিয়া —

হাবেজ চৰকাৰে তিত্ত-বিরক্ত হৈ খঙত কৈ
পেলালে —

“ইহঁ !

ইমানেই ডাঙৰ মানুহটো হ’লি ?

আজিয়েই কথাৰ ওপৰত কথা !

আজিও পেটত পাৰা দিলে

মোৰ ঘৰৰ ভাত ওলাব ।”

